

Blatňáku, vítej v moravských vodách!

Mnohé domácí účastníky 2. evropského kongresu ochrannářské biologie, který se konal 1.–5. září 2009 v Praze (ECCB 2009, viz str. XIII tohoto čísla), jistě přinejmenším překvapil poster o současném stavu a perspektivách blatňáka tmavého (*Umbra krameri*; viz také Živa 1998, 2: 81–84) na Slovensku (autoři L. Pekárik, J. Hajdú, J. Koščo, V. Lusková, S. Lusk, J. Tomeček a D. Valachovič). Kromě nesporně potěšitelné informace o záslužné a úspěšné reintrodukci této vzácné a ohrožené ryby na západním Slovensku (Záhorie), kde se v minulosti vyskytovala v okolí Plaveckého Štvrtku a Lábu (Kux, Weisz 1961), popisuje plakátové sdělení také její úspěšnou introdukci do nivy dolního toku Dyje v České republice. Jde skutečně o introdukci, neboť blatňák tmavý se v dyjské nivě ani jinde v České republice nikdy nevyskytoval nebo o tom aspoň nejsou zprávy (viz např. Lusk a kol. 2004 nebo Hanel, Lusk 2005).

Záměrné vylepšování přírody – ať už fyzické, anebo aspoň virtuální, tj. vymyšlenými údaji v přírodovědeckých pracích – má ve střední Evropě dlouhou tradici, která v českých zemích sahá přinejmenším

do konce 18. stol. Sem patří jak téměř fantastické údaje v první nedokončené květeně Čech od F. W. Schmidta z let 1793–94, tak nejnovější okrašlovací aktivity anonymních kolegů. Tak byla severoamerická špirlice *Sarracenia purpurea* nedávno vysazena v přírodní památce Podgrůň v Beskydech, himálájská prvosenka *Primula rosea* v rezervaci Praděd nebo severoamerická opuncie *Opuntia phaeacantha* na Děvině v Pavlovských vrších a na několika místech v Českém středohoří (Kaplan a kol. 2007, Živa 2008, 6: XCVIII–XCIX). U živočichů se s tímto jevem nesetkáváme tak často, protože udržet pohyblivé živočichy na konkrétní lokalitě není tak jednoduché, jako je tomu u rostlin. Přesto byla už před 100 lety do našich vod vypuštěna např. koljuška tříostná (*Gasterosteus aculeatus*). Mnohem škodlivější následky má opakovaně vysazování některých severoamerických raků, např. raka signálního (*Pacifastacus leniusculus*), nebo z téhož kontinentu pocházející želvy nádherné (*Trachemys scripta*). Výše popsána introdukce blatňáka je pouze logickým pokračováním „okrašlovatelské“ tradice, tentokrát doufejme bez jakýchkoli následků.

Různí lidé mohou mít nepochybně různé představy o ochraně biodiverzity: s trochou nadsázky by se dokonce dalo říci „co člověk, to názor“. Přesto si myslíme, že záměrná introdukce druhu, který u nás nikdy nežil – byť by to byl druh jakkoli „sympatický“, z hospodářského hlediska i jinak na první pohled nekonfliktní a ve svém přirozeném areálu ohrožený – rozhodně není tou nejlepší cestou. Na jedné straně popisovat, jaké potíže v přírodních ichtyocenózách dělají přivandrovalci karas stříbřitý (*Carassius auratus*) nebo střevlička východní (*Pseudorasbora parva*), a na druhé straně obohatit naši ichtyofaunu o další nepůvodní druh, nepůsobí potom důvěryhodně. Už tak se z 60 druhů ryb doložených v českých a moravských vodách za nepůvodní považuje 11 druhů, tj. 18,6 % (Hanel, Lusk 2005), přičemž zastoupení nepůvodních druhů mezi rybami je ve srovnání s ostatními třídami obratlovců u nás suverénně největší. Posledně citovaná kniha přitom obsáhle upozorňuje na nebezpečí, která nepůvodní druhy představují pro původní faunu.

Introdukci blatňáka tmavého do našich vod, nerespektující kritéria Mezinárodního svazu ochrany přírody (IUCN), tak nelze hodnotit jinak než jako nezodpovědnou. Jednoznačné vodítko také poskytuje § 5, odst. 4, zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny: „Záměrné rozšíření geograficky nepůvodního druhu rostliny či živočicha do krajiny je možné jen s povolením orgánu ochrany přírody. [...] Geograficky nepůvodní druh rostliny nebo živočicha je druh, který není součástí přirozených společenstev určitého regionu.“

Kolektiv autorů: David Horal, Jiří Danihelka, Jan Sychra

1 Blatňák tmavý (*Umbra krameri*).
Foto J. Rys

2 a 3 Niva dolního toku Dyje zahrnuje cenná společenstva lužních lesů, luk aj. Na snímcích neregulovaná část této řeky a úsek Dyje v oblasti soutoku s řekou Moravou. Ilustrační snímky A. Funka, pokud není uvedeno jinak

